

ნინო პოპიაშვილი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

„სულიკოს“ გერმანული თარგმანები

NINO POPIASHVILI

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

GERMAN TRANSLATIONS OF “SULIKO”

Suliko - the poem of Akaki Tsereteli was published in 1995. In the same year, Barbare-Varinka Machavariani-Tsereteli composed a song based on this poem, which resulted in the popularity of the poem and song.

In 2015, under the auspices of UNESCO, the 175th anniversary of the birth of Akaki Tsereteli and the 100th anniversary of his death were celebrated. In connection with this date, I prepared a collection of translations of Suliko with research, notes, comments, photos, and audio materials, "Suliko in the languages of nations of the world". The collection has built-in QR readers, and there is also an opportunity to listen to the renditions of Suliko in different languages. This collection was published twice in 2018 for the Frankfurt Book Festival, where Georgia was the honorary host, by the Ivane Javakhishvili Tbilisi State University publishing house and the German-Polish publishing house KIWI Publishing. In the collection, I included more than 80 translations of Suliko made in different languages, including 7 translations into German. The research presented will be based on the German translations published in this edition.

In general, it should be stressed that in most translations the word Suliko is invariably transferred. Transfer of the title of the poem without translation is found in almost all translations of Suliko. It should also be noted that the preservation of the dimensions of the poem and song, which in most translations are presented in various forms, but mostly retained, as Suliko became popular as a song, and hence the textual and vocal dimensions have been preserved. This preserves the authenticity of the poem and song, but the authors of the text and song are lost in the translations. Some of them indicate that Suliko is a folk poem and song.

Suliko has been translated into many languages. Some languages even have multiple translations. According to our observations, there are more than ten translations into German. In one part of translations, the poem is fully translated, in other parts, only the vocal stanzas are translated.

აკაკი წერეთლის ლექსი „სულიკო“ 1895 წელს გამოქვეყნდა. იმავე წელს ბარბარე-ვარინკა მაჭავარიანი-წერეთლისამ ამ ლექსზე სიმღერა შექმნა, რამაც ლექსისა და სიმღერის პოპულარობა განაპირობა.

2015 წელს იუნესკოს ეგიდით აღინიშნა აკაკი წერეთლის დაბადებიდან 175 და გარდაცვალებიდან 100 წლის იუბილე. ამ თარიღთან დაკავშირებით მოვამზადე სულიკოს თარგმანების კრებული გამოკვლევით, შენიშვნებით, კომენტარებით, ფოტოებითა და აუდიომასალით, „სულიკო მსოფლიოს ხალხთა ენებზე“. კრებულში ჩამონტაჟებულია QR რიდეები და შესაძლებელია „სულიკოს“ სხვადასხვა ენაზე შესრულების მოსმენაც. ეს კრებული 2018 წელს ფრანკფურტის წიგნის ფესტივალისათვის, სადაც საქართველო საპატიო მასპინძელი იყო, ორჯერ გამოიცა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობისა და გერმანულ-პოლონური გამომცემლობა “KIWI Publishing”-ის მიერ. კრებულში შევიტანე სხვადასხვა ენაზე შესრულებული „სულიკოს“ 80-ზე მეტი თარგმანი. მათ შორის, 7 გერმანული თარგმანი. წარმოდგენილი გამოკვლევა სწორედ ამ გამოცემაში გამოქვეყნებულ გერმანულენოვან თარგმანებს დაეყრდნობა.

საზოგადოდ, უნდა აღინიშნოს, რომ თარგმანების უმრავლესობაში სიტყვა „სულიკო“ უთარგმნელად არის გადატანილი. აღსანიშნავია ლექსისა და სიმღერის საზომის შენარჩუნების საკითხიც, რომელიც თარგმანების უმრავლესობაში სხვადასხვა ფორმით, მაგრამ ძირითადად დაცულია, რადგან „სულიკო“ პოპულარული გახდა, როგორც სიმღერა, და, შესაბამისად, სალექსო და სასიმღერო საზომიც შენარჩუნდა. ამით ლექსისა და სიმღერის ავთენტიკურობა დაცულია, თუმცა თარგმანების ნაწილში დაკარგულია ტექსტისა და სიმღერის ავტორების ვინაობა. ზოგან მითითებულია, რომ „სულიკო“ ხალხური ლექსი და სიმღერაა.

„სულიკო“ მრავალ ენაზეა ნათარგმნი. ზოგ ენაზე არსებობს რამდენიმე თარგმანი. ჩვენი დაკვირვებით, გერმანულ ენაზე არსებობს ათზე მეტი თარგმანი. ნაწილი სრულად უთარგმნიათ, ნაწილში კი, მხოლოდ სასიმღერო სტროფებია თარგმნილი. აქედან, ზოგიერთი შესრულებულია პროფესიონალი მთარგმნელებისა და მუსიკოსების მიერ, ნაწილი კი სიმღერის შემ-

ენაზე და ამ სიმღერას სხვადასხვა ანსამბლი ასრულებდა. ეს ლექსი და სიმღერა იყო აღმოსავლეთ ევროპის, მათ შორის, გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის, სკოლებში რუსული ენის სწავლების ერთ-ერთი კომპონენტი, ლექსი შეტანილი იყო რუსული ენის სახელმძღვანელოებში, რომლებიც აღმოსავლეთ ევროპისათვის გამოიცემოდა.

„სულიკო“ სტალინის სახელს მე-20 საუკუნის 30-იანი წლებიდან დაუკავშირდა. მნიშვნელოვანია ლექსისა და სიმღერის რუსული თარგმანები, რომლებიც 1937-38 წლებში, მასობრივი ტერორის პერიოდშია შექმნილი და ხელოვანთა, მთარგმნელთა, კომპოზიტორთა, მომღერალთა, მუსიკოს-შემსრულებელთა თვითგადარჩენის ერთგვარ საბუთს წარმოადგენდა. ასევე, ცალკე აღნიშვნის ღირსია „სულიკოს“ მელოდიის გამოყენება მასობრივი ტერორის ეპოქაში შექმნილ ნაწარმოებებში. მაგალითისათვის შეიძლება დასახელდეს მიხეილ ჭიაურელის ფილმი „უკანასკნელი მასკარადი“ და შოსტაკოვიჩის დიდი ხნის განმავლობაში გადამალული და უცნობი ნაწარმოები „ანტიფორმალისტური სამოთხე“, რომელშიც სტალინის არია „სულიკოს“ მელოდიის ფონზე სრულდება (დეტალურად იხ. პოპიაშვილი, 2018).

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ „სულიკო“ სტალინის შემდგომ ეპოქაშიც ითარგმნებოდა და დღემდე ითარგმნება, თუმცა განსაკუთრებული ინტენსივობით სწორედ მე-20 საუკუნის 30-იანი წლებიდან 50-იან წლებამდე ითარგმნებოდა აღმოსავლეთ ევროპაში და საბჭოთა კავშირთან მჭიდროდ დაკავშირებულ ენებზე, მაგალითად: რუსულად, ბელორუსულად, ბულგარულად, უკრაინულად, ესტონურად, ლატვიურად, ლიტვიურად, პოლონურად და სხვ. სტალინის სიცოცხლეში კი „სულიკო“ ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული ლექსი და სიმღერა იყო საბჭოთა კავშირში.

„სულიკო“ მეორე მსოფლიო ომში საბჭოთა ჯარისკაცების საყვარელი სიმღერა იყო, - ამ ფაქტს ხშირად ახსენებენ თვითმხილველები. ვფიქრობთ, სტალინის კულტთან ერთად „სული-

ხიობი, ასრულებდა მთავარ როლებს. მან 1946 წელს შეასრულა სატინის როლი მაქსიმ გორკის პიესაში „ფსკერზე“. ასევე, 1953 წელს - იაგოს როლი შექსპირის „ოთელოში“, 1954 წელს - აზდაკის როლი ბერტოლდ ბრეხტის „კავკასიურ ცარცის წრეში“, მეფისტოფელის როლი გოეთეს „ფაუსტში“ და სხვ. 1956, 1966 და 1979 წლებში მას მიღებული აქვს გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის სახელმწიფო პრემია. 1963-1975 წლებში, გერმანული ხელოვნების აკადემიის ეგიდით, 200-მდე სიმღერა ჩაწერა. ერნსტ ბუშის ცხოვრება წინააღმდეგობებით იყო აღსავსე. მან 1961 წელს მიატოვა თეატრი და პოლიტიკურ ცხოვრებასაც ჩამოშორდა.

1949 წელს იოსებ სტალინის 70 წლის იუბილესთან დაკავშირებით აღმოსავლეთ გერმანიაში გამოიცა ფირფიტა „სულიკო“, რომელზეც აღნიშნული იყო: „ეძღვნება იოსებ ბესარიონის ძე სტალინის 70 წლის იუბილეს“ („Zum 70. Geburtstag von Josef Wissarionowitsch Stalin“). ფირფიტაზე მითითებულია, რომ ტექსტის თარგმანი ეკუთვნით ალექსანდერ ოტსა და ერნსტ ბუშს. თუმცა მოგვიანებით ე. ბუშმა „სულიკოს“ თარგმანი დამოუკიდებლადაც გამოაქვეყნა. შესაბამისად, ჩვენი დაკვირვებით, მე-20 საუკუნის 40-იანი წლების ბოლოს გერმანულ ენაზე „სულიკოს“ სასიმღერო სტროფების რამდენიმე თარგმანი ან რედაქცია არსებობდა: ალექსანდერ ოტის თარგმანის, მცირედით განსხვავებული ორი რედაქცია ალექსანდერ ოტისა და ერნსტ ბუშის თარგმანი, რომელიც ზოგჯერ მოიხსენიება, როგორც ერნსტ ბუშის თარგმანიც, რადგან სიმღერას ბოლოს ერნსტ ბუში ასრულებდა და სწორედ მისი შესრულებული „სულიკო“ გახდა ძალზე პოპულარული, გამოიცა რამდენჯერმე ფირფიტებზე და დღემდე, ძირითადად, ეს ვერსია გამოიყენება შესრულების დროს.

ალექსანდერ ოტისა და ერნსტ ბუშის თარგმანები შესრულებულია რუსული ენიდან და მხოლოდ ნიუანსობრივად განსხვავდება ერთმანეთისაგან. რადგან თარგმანი წარმოადგენს თარგმანის თარგმანს, რასაკვირველია, ორიგინალის ზუსტ აქ-

ცენტებს არ იცნობს და მხოლოდ შუალედური ენიდან და მისი თარგმანიდან საზრდოობს. ა. ოტისა და ე. ბუშის თარგმანების ყველა რედაქცია, რომლებსაც ჩვენ მივაკვლიეთ, წარმოადგენს თავისუფალ თარგმანს, გართმულია და საზომისა და რიტმის შენარჩუნების გამო ტექსტის შინაარსის ცალკეული ადგილები დაკარგულია, თუმცა შენარჩუნებულია არსებითი კონცეპტები: ძიების მოტივი, საყვარლის საფლავი, ვარდი და ბუღბუღი, მთლიანობაში კი წარმოადგენს სიყვარულის სიმბოლოების ერთობლიობას.

ჩვენ მივაკვლიეთ ალექსანდერ ოტის თარგმანის ორ განსხვავებულ რედაქციას. როგორც ჩანს, მთარგმნელი და შემსრულებელი მუშაობდა სასიმღერო ტექსტის გაუმჯობესებაზე. განსხვავება ნიუანსობრივი ხასიათისაა. მოვიტანთ ორივე თარგმანს:

„სულიკო“ მთარგმნელი ალექსანდერ ოტი

Suliko

Sucht' ich ach das Grab meiner Liebsten
überall o widrig Geschick.
Weinend klagt ich oft mein Herzeleid:
„Wo bist du entschwundenes Glück?“

Blühte in den Büschen ein Röslein,
morgensonnenschön, wonniglich.
Fragt ich sehnsuchtsvoll das Blümelein:
„Sag bist du mein Liebchen o sprich!“

Sang die Nachtigall in den Zweigen,
fragt ich bang das Glücksvögelein:
„Bitte sag mir doch, du Sängerin,
bist gar du die Herzbekste mein?“

Neigt die Nachtigall drauf ihr Köpfchen,
aus der Rosenglut klingt's zurück –
lieb und innig leis wie Streicheln zart:
„Ja, ich bin's, ich bin es dein Glück!“

(Leben. Singen. Kämpfen... 1949: 256)

ციტირებულ თარგმანში გამოყენებულია 9 და 8-მარცვლოვანი საზომები. ყოველი სტროფის პირველი და მეორე სტრიქონები 9-მარცვლოვანია, ხოლო მეორე და მეოთხე სტრიქონები 8-მარცვლოვანია. რითმა ჯვარედინია და გარითმულია პირველი-მესამე და მეორე-მეოთხე სტრიქონები.

„სულიკო“ სასიმღერო ვარიანტი, მთარგმნელი ალექსანდერ ოტი

Suliko

„Sucht ich ach das Grab meiner Liebsten
überall o widrig Geschick.
Weinend klagt ich oft mein Herzeleid
wo bist Du entschwundenes Glück.
weinend klagt ich oft mein Herzeleid
wo bist Du mein Lieb Suliko.

Blühte in den Büschen ein Röslein,
morgensonnig schön, wonniglich,
fragt ich sehnsuchtsvoll das Blümelein
Wo bist Du entschwundenes Glück,
fragt ich sehnsuchtsvoll das Blümelein
wo bist Du mein Lieb Suliko.

Sang die Nachtigall in den Zweigen
fragt ich bang das Glücksvögelein:
Bitte, bitte, sag mir doch du Sängerin,
bist Du, gar die Herzliebste mein

Sag mir's bitte, sag mir doch du Sängerin,
sag wo ist mein Lieb Suliko.

Neigt die Nachtigall drauf ihr Köpfchen,
aus der Rosenglut klingt's zurück,
lieb und innig leise wie streicheln zart
ja ich bin's, ich bin es dein Glück
lieb und innig leise wie streicheln zart
Ja, ich bin's, ich bin Suliko.

ციტირებული თარგმანი ნიუანსობრივად განსხვავდება წინა თარგმანისაგან და ავლენს თარგმანის სასიმღერო ვერსიის რედაქციის ნიშნებს. თარგმანის პირველი და მეორე სტროფებში გამოყენებულია 9 და 8-მარცვლიანი საზომი, ისევე, როგორც პირველ თარგმანში. ორივე სტროფის პირველი და მეორე სტრიქონები 9-მარცვლ-იანია, ხოლო მეორე და მეოთხე სტრიქონები - 8-მარცვლიანი.

მე-3 და მე-4 სტროფები კი საზომით განსხვავებულია ერთმანეთისა და წინა სტროფებისგანაც.

აკაკის „სულიკო“ დაწერილია 8-მარცვლიანი დაბალი შა-ირით (3/5 5/3), თუმცა სასიმღერო ვერსიამ ოდნავ შეცვალა ტექსტის რიტმიკა. სასიმღერო ვერსიაში, მე-3 სტრიქონში მე-5 მარცვალი გაგრძელებულია, ემატება სამი მარცვალი და თუ მარცვლელების მიხედვით დავითვლით, მე-3 სტრიქონი 11-მარცვლიანია. ეს კი ხდება მე-5 მარცვლის ხმოვნის გამღერების ხარჯზე („გულამოსკვნილი ი ი ი ვსტიროდი“). ეს ნიუანსი „სულიკოს“ სასიმღერო თარგმანებში სხვადასხვანაირადაა გადაწყვეტილი. ალექსანდერ ოტს სასიმღერო ვერსიაში, მე-3 სტროფის მე-3 სტრიქონში, ჩაუმატებია სიტყვები, რომ მარცვლების რაოდენობა გაეზარდა. აღნიშნული სტრიქონი გერმანულ თარგმანში შემდეგნაირადაა გადმოცემული: „Bitte, bitte, sag mir doch du Sängerin“ (გთხოვ, გთხოვ, მითხარი, მომღერალო/მგოსანო). როგორც ჩანს, იმის გამო, რომ გასამღრებლად რთული იქნებოდა ერთმარცვლიანი სიტყვა doch, სადაც ო ხმოვანის შემ-

დეგ მოდის თანხმომავანკომპლექსი **ch** (b), ალექსანდერ ოტმა დაუმატა ერთმარცვლიანი სიტყვები და გამღერება სიტყვებში არსებული ხმოვნების გამოყენებით გახდა შესაძლებელი. მე-3 სტროფი შემდეგი საზომით არის თარგმნილი:

- I – 9
- II – 8
- III – 11
- IV – 8

განსხვავებული საზომით არის თარგმნილი მე-4 სტროფი, რომელშიც მე-3 სტრიქონი 10-მარცვლიანია. აქაც, მთარგმნელს დაუმატებია სიტყვები, რათა მარცვლების რაოდენობა გაეზარდა და სიმღერა უფრო კეთილხმოვანი გამხდარიყო. შესაბამისად, მე-4 სტროფის საზომი ასეთია:

- I – 9
- II – 8
- III – 10
- IV – 8

ალექსანდერ ოტის თარგმანები მცირედით განსხვავდება ერთმანეთისაგან ტექსტის შინაარსითაც. მიუხედავად იმისა, რომ თარგმანის ორივე ვერსია სასიმღეროა, მეორე ვერსიაში, რომელიც კიდევ უფრო ახლოს არის სასიმღერო ვარიანტთან, ყოველი სტროფის ბოლოს გვხვდება მისამღერი, სტროფის ბოლო ორი სტრიქონი. ამასთან, თარგმანებში ვხვდებით რამდენიმე განსხვავებას. მეორე სტროფის მეორე სტრიქონში, კერძოდ, პირველ ვერსიაში გვხვდება სამსიტყვიანი კომპოზიტი, ხოლო მეორე ვერსიაში ეს კომპოზიტი დაშლილია.

ეს სტრიქონი - „ობლად რომ ამოსულიყო“ თარგმანების უმრავლესობაში, როგორც გერმანულ, ისე სხვა ენებზე, არაზუსტად არის თარგმნილი. ალექსანდერ ოტს თარგმნილი აქვს შემდეგნაირად: „ცისკრის მზესავით ლამაზი, მშვენიერი“

morgensonnenschön, wonniglich
morgensonnig schön, wonniglich,

მესამე სტროფში თარგმანებს შორის განსხვავება გვხვდება მესამე და მეოთხე სტრიქონებში. როგორც აღვნიშნეთ, მესამე სტრიქონში გამღერების მიზნით ჩამატებულია ორმარცვლიანი სიტყვა, რითაც სასიმღერო რიტმთან დაახლოებულია ტექსტი. ჩამატებად გამოყენებულია სიტყვის გამეორება: „Bitte, bitte, sag mir doch du Sängerin“ (გთხოვ, გთხოვ, მითხარი, მომღერალო/მგოსანო) ამასთან, მეორე რედაქციაში მისამღერი არ იმეორებს ბოლო ორ სტრიქონს.

Bitte, bitte, sag mir doch du Sängerin,
bist Du, gar die Herzbekste mein
Sag mir’s bitte, sag mir doch du Sängerin,
sag wo ist mein Lieb Suliko.

მეოთხე სტროფი თარგმანებში განსხვავდება პუნქტუაცია და ორთოგრაფია. ასევე, მისამღერი აქაც შეცვლილია და სტრიქონი: „თითქოს თქვა დიახ-დიახო“ ასეა თარგმნილი: „Ja, ich bin’s, ich bin es dein Glück!“ (დიახ, მე ვარ, მე ვარ შენი ბედნიერება), ხოლო მისამღერში: Ja, ich bin’s, ich bin Suliko“ (დიახ, მე ვარ, მე ვარ სულიკო“). გერმანულ თარგმანში განმეორებული სიტყვები: Ja, ich bin’s, ich bin, ქმნის რიტმს და კეთილბოვანებას.

„სულიკო“ გერმანულ ენაზე, მთარგმნელები ალექსანდერ ოტი და ერნსტ ბუში

Suliko

Sucht ich ach das Grab meiner Liebsten
Fragend überall: Wer weiß wo
Weinend klagt ich oft mein Herzeleid:
Wo bist du, mein lieb Suliko?
Weinend klagt ich oft mein Herzeleid:
Wo bist du, mein lieb Suliko?

Blühte dort am Waldrand die Rose
Morgensonnenschön, still und froh
Fragt ich hoffnungsvoll das Blümelein:
Sag, bist du mein lieb Suliko?
Fragt ich hoffnungsvoll das Blümelein:
Sag, bist du mein lieb Suliko?
Sang die Nachtigall in den Zweigen
Brannte mir das Herz lichterloh
Sag mir doch, du holde Sängerin:
Bist gar du mein lieb Suliko?
Sag mir doch, du holde Sängerin:
Bist gar du mein lieb Suliko?
Neigt die Nachtigall drauf ihr Köpfchen
Aus der Rosenglut klang es so
Silberhell und tröstend wie ihr Lied:
Ja, ich bins, ich bin Suliko!
Silberhell und tröstend wie ihr Lied
Ja, ich bins, ich bin Suliko!

თარგმანში მითითებულია, რომ „სულიკო“ ქართული ხალხური სიმღერაა.

თარგმანი ციტირებულია „ოსებ სტალინის დაბადებიდან 70 წლის იუბილესადმი მიძღვნილი ალბომიდან, რომელიც 1949 წელს გამოიცა“ (Busch 1949).

ეს თარგმანი იმეორებს ალექსანდერ ოტის პირველი რედაქციის თარგმანის საზომს. ასევე, შინაარსის თვალსაზრისით, კერძოდ, ჩვენი დაკვირვებით, ა. ოტისა და ე. ბუშის თარგმანი ეყრდნობა და ითვალისწინებს ა. ოტის თარგმანის ორივე რედაქციას და, შეძლებისდაგვარად აუმჯობესებს. ა. ოტის თარგმანებს შორის არსებობს განსხვავებები, ამ თარგმანში შემოთავაზებულია ახალი ვერსიები. ასევე, ეს თარგმანი იმეორებს ა. ოტის მიერ თარგმნილ მისამღერს და იყენებს ტექსტის სხვადასხვა სტრიქონში, ასევე, მისამღერშიც.

ციტირებულ თარგმანში გართმულია მეორე და მეოთხე სტრიქონები. ახლავს მისამღერიც, მეორდება ყოველი სტროფის მესამე და მეოთხე სტრიქონები.

„სულიკოს“ გერმანული თარგმანი მე-20 საუკუნის 70-იან წლებში

მე-20 საუკუნის 70-იან წლებში გამოიცა ქართული პოეზიის ანთოლოგია გერმანულ ენაზე, „რვასასუკუნოვანი ქართული პოეზია“, ბერლინი, 1971 წელი (Georgische Poesie aus acht Jahrhunderten, Berlin, 1971), გამომცემლები ადოლფ ენდლერი და რაინერ ქირში. ქართული პოეზიის თარგმანი ეკუთვნით ადოლფ ენდლერს, რაინერ ქირშსა და ჰერმან ბუდენზიგს. ეს ანთოლოგია ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი და ფუნდამენტური გამოცემაა და ასახავს ქართულ პოეტურ ტრადიციას ეპოქების მიხედვით. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ანთოლოგია საბჭოთა ეპოქაში გამოიცა აღმოსავლეთ გერმანიაში, ისეთი ტექსტებიც არის შეტანილი, რომლებიც ბოლომდე არ შეესაბამებოდა საბჭოთა იდეოლოგიას. სწორედ ამ კრებულში გამოქვეყნდა ადოლფ ენდლერის (1930-2009) მიერ თარგმნილი აკაკი წერეთლის ლექსები და მათ შორის, „სულიკოს“ სრული, 12 სტროფი. ანთოლოგია რამდენჯერმე გამოიცა როგორც უცვლელი, ისე გადაამუშავებული სახით.

გერმანული პოეტი და მწერალი, ადოლფ ენდლერი, მე-20 საუკუნის 50-იან წლებში განიცდიდა კომუნისტური პროპაგანდის გავლენას. მას ეკუთვნის კომუნისტური სისტემისადმი და მისი პროპაგანდა-აგიტაციისადმი მიძღვნილი დიდაქტიკურ-მისიონერული ჰიმნები, თუმცა მოგვიანებით გათავისუფლდა ამ გავლენებისაგან. მე-20 საუკუნის 60-იანი წლების ბოლოს და 70-იანი წლების დასაწყისში იგი გერმანულ პოეტთან, ესეისტსა და დრამატურგთან, რაინერ ქირშთან (1934-2015) ერთად მონაწილეობდა ქართული პოეზიის თარგმნაში. ა. ენდლერი და რ. ქირში ანთოლოგიაზე მუშაობის დროს რამდენჯერმე იმყოფებოდნენ საქართველოში და მუშაობდნენ ქართველ მთარგმნე-

ლებთან ტანდემში. ადოლფ ენდლერის საქართველოში მოგზაურობა აისახა 1976 წელს გამოცემულ წიგნში: „ორი მცდელობა, მოყვევ საქართველოზე/გიაგბოთ საქართველოზე“, „Zwei Versuche, über Georgien zu erzählen. Mitteldeutscher Verlag, Halle (Saale) 1976“.

ადოლფ ენდლერმა 1979 წელს დატოვა გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის მწერალთა კავშირი. 80-იანი წლებიდან გერმანიის დემოკრატიულ რესპუბლიკაში მის წიგნებს აღარ აქვეყნებდნენ, ხოლო გერმანიის ფედერაციულ რესპუბლიკაში მას თითქმის არ იცნობდნენ. გერმანიის გაერთიანების შემდეგ ადოლფ ენდლერის ნაწარმოებების მიმართ კვლავ დიდი დაინტერესება იგრძნობოდა. იგი არის მრავალი ლიტერატურული პრემიის ლაურეატი.

„სულიკო“, მთარგმნელი ადოლფ ენდლერი

Suliko

Ich ging aus, ihr Grab zu suchen
Doch wo wars geblieben, wo?
Ach, ich weinte laut und klagte:
“Wo ist Suliko?”

Eine Rose sah ich stehen,
Unter Dornen Leuchtend, oh!
Bebend wagte ich die Frage:
“Bist du Suliko?”

Da bewegte sich die Rose,
Nigte sich, und perlend fiel
Tau von der geschlossenen Bluete:
Tränen, hell und Kuehl.

Eine Nachtigall saß schweigend
In den Blättern irgendwo.
Zart hob ich die Zweige, fragte:
“Bist du Suliko?”

Sie flog auf, doch mit dem Schnabel
Hat die Blume sie gestreift,
Und sie zwitschte, sie zwitschert,
Bis mein Herz begreift.

Funkelnd stand ein Stern am Himmel,
Wer ihn sieht, wird seltsam froh.
Laut rief ich ins Rund der Sterne:
“Bist du Suliko?”

Und der Stern begann zu gkühlen,
Sternlicht erwärmte mich,
Leichter Wind gingm der mir Flusternd
Um die Ohren strich:

“Was du suchtest _ ist gefunden!
Deine Sehnsucht wird gestillt
Von den sanften Daemmerungen
Und den Nächten mild _

Sieh, in Drei teilt sich die Eine:
Rose, nachtigall und Stern;
Unter deinem Zeichen hattet
Ihr euch damals gern.”

Ich sehs ein und lass die Suche
Nach der Liebsten, nach dem Ort,
Wo ihr Grab ist, lass die Klagen,
Wisch die Tränen fort!

Geh, die Nachtigall zu lauschen,
Riech der Rose Duft und schau
Dort den Stern _ was ich dann fühle,
Sagt kein Wort genau.

O ich lebe, Heimat, wieder,
Die ich suche, die ich floh.
Dreifach dind ich, dreifach fuehl ich
Meine Suliko!

ა. ენდლერის თარგმანში გვხვდება შემდეგი საზომი: I – 8; II – 7; III – 8; IV – 5. რითმა ჯვარედინია, გარითმულია პირველი - მესამე და მეორე - მეოთხე სტრიქონები. თარგმანში შენარჩუნებულია ლექსის შინაარსი, დაცულია მთავარი მოტივი და აქცენტები. ძირითადად შეინიშნება ორიგინალის ერთგულება, ზოგჯერ კი თავისუფალ თარგმანს ვხვდებით. მაგალითისათვის განვიხილავთ ლექსის პირველ სტროფს.

პირველი სტრიქონი: „საყვარლის საფლავს ვეძებდი“ – „Ich ging aus, ihr Grab zu suchen“ მივდიოდი მისი საფლავის საძებნელად“;

მეორე სტრიქონი: „ვერ ვნახე... დაკარგულიყო!...“ „Doch wo wars geblieben, wo?“, თუმცა, სად დარჩა/დაკარგულა, სად?

მესამე სტრიქონი: „გულამოსკვნილი ვჩიოდი:“ – „Ach, ich weinte laut und klagte:“ ხმამაღლა ვტიროდი და მოვთქვამდი.

მეოთხე სტრიქონი: „სადა ხარ ჩემო სულიკო?!“ - “Wo ist Suliko?” სად არის სულიკო?

ჩვენი დაკვირვებით, ა. ენდლერის თარგმანია აკაკი წერეთლის „სულიკოს“ პირველი სრული გერმანული თარგმანი და იგი სასიმღეროდ არ გამოიყენებოდა.

„სულიკოს“ გერმანული თარგმანები 2018 წლის ფრანკფურტის წიგნის ფესტივალისათვის

2018 წელს საქართველო ფრანკფურტის წიგნის ფესტივალის საპატიო სტუმარი ქვეყანა იყო. ეს მნიშვნელოვანი მოვლენა მრავალმხრივ აღინიშნა როგორც გერმანიაში, უშუალოდ 2018 წელს, ფრანკფურტის წიგნის ფესტივალზე, ისე საქართველოში და სხვა ქვეყნებში. გერმანულად ითარგმნა და გამოიცა მრავალი წიგნი, მნიშვნელოვნად გაიზარდა ინტერესი ქართული ლიტერატურისა და ხელოვნების მიმართ სხვა ქვეყნებშიც.

სწორედ ფრანკფურტის წიგნის ფესტივალისათვის მომზადდა და გამოიცა „ქართული პოეზიის ანთოლოგია“, შემდგენლები და გამომცემლები გერტ რობერტ გრიუნერტი და ნინო პოპიაშვილი, ქართული პოეზიის ანთოლოგია „Anthologie goergischer Lyrik “Ich aber will dem Kaukasos Zu”, Gert Robert Grünert, Nino Popiaschwili (Hgs), Pop Verlag Ludwigsburg“. ეს წიგნი წარმოადგენს ქართული პოეზიის ანთოლოგიების ტრადიციის გაგრძელებას, რომელსაც ჯერ კიდევ არტურ ლაისტმა და ილია ქავჭავაძემ ჩაუყარეს საფუძველი მე-19 საუკუნის ბოლოს და რომელი ტრადიციაც შესანიშნავად გაგრძელდა მე-20 საუკუნის 70-იან წლებში გამოცემული ადოლფ ენდლერისა და რაინერ ქირშის ქართული პოეზიის ანთოლოგიით. ისევე, როგორც წინა ანთოლოგიების შემთხვევაში, 2015 წელს გამოცემული ქართული პოეზიის ანთოლოგიაზე მუშაობა ქართველი და გერმანელი მთარგმნელების ტანდემში მიმდინარეობდა. ანთოლოგია წარმოადგენს გერმანულ ენაზე გამოცემული ქართული პოეზიის ყველაზე დიდ კრებულს, რომელშიც თავმოყრილია 80-ზე მეტი ავტორის ლექსები. ანთოლოგიას ერთვის კომპაქტდისკიც, რომელზეც ჩაწერილია 40 თანამედროვე ავტორი, რომლებიც თავიანთ თითო ლექსს კითხულობენ ქართულ ენაზე. შემდგენლების გადაწყვეტილებით, ანთოლოგიის შედგენილობა ემყარება არა ქრონოლოგიურ პრინციპს, არამედ ლექსები დალაგებულია თემატურად. „სულიკო“ ანთოლოგიის სიყვარულის

თემაზე შექმნილი ლექსების თავშია მოთავსებული. ლექსს ერთვის სათაურის განმარტებაც.

მთარგმნელები: მაია ლისოვსკი და გერტ რობერტ გრიუნერტი.

Suliko

Ich suchte der Geliebten Grab
verlor´n war´s... ich fand´s nirgendwo!..
wehklagend schluchzte ich da laut:
„Wo bist du, meine Suliko?!“

Unter Dornen eine Rose
die dort allein wuchs, sah ich, oh;
fragte sie im Herzen zitternd:
„Bist du wohl meine Suliko?!“

Nickend rührte sich die Knospe
sie neigte sich und perlend goß
himmlisch Tropfen Taus die Rose,
der Trän´ um Träne niederfloß.

Eine Nachtigall saß reglos
versteckte sich im Laubwerk wo;
zärtlich fragte ich das Vöglein:
„Bist du wohl meine Suliko?!“

Flügel schlug es sacht, sein Schnabel
striff eine Blume, sanften Sinns,
seufzend zwitscherte es darauf
als spräche es: „Ja, ja,- ich bin´s!“

Über uns ein Stern stand leuchtend
rings Strahlen spendend, ernst und froh,

ich fragte ihn gleich gradheraus:
„Bist du wohl meine Suliko?!“

Er stimmte zu durch's stärker Glüh'n,
mich so bestrahl'nd wie nie zuvor,
zeitgleich freute eine Brise
mich- hauchte flüsternd mir ins Ohr:

„Sie sind es, die du hast gesucht,
gib jetzt Ruh', Schluß mit den Sorgen!
Laß den Tag still Abend werden
Und den Abend wieder Morgen!

In Drei ist Eine aufgegangen:
Als Rose, Nachtigall und Stern,
weil ihr zwei beide euch einander
auf dieser Welt ja hattet gern!“

Ich begriff... nicht weiter such' ich
Nach dem Grab der mir so Lieben,
daß mein Leid nicht länger klage,
Tränen heiß den Sinn mir trüben.

Oh Rosenduft und Vogelsang,
ich seh' den Stern nun fröhlich an,
was ich währenddessen fühle,
ich nicht in Worte fassen kann.

Das Leben steht mir wieder offen,
verschlossen, bitter war's, unfroh,
jetzt weiß den Ort ich, dich zu finden,
ich find' an drei'n dich, Suliko!

თარგმანში შენარჩუნებულია 8-მარცვლოვანი საზომი, გართმულია მეორე და მეოთხე სტრიქონები. შინაარსობრივად თარგმანი ახლოს არის ორიგინალთან, ძირითადად შენარჩუნებულია ორიგინალის აქცენტები და ნიუანსები. იგრძნობა, რომ ლექსი თარგმნილია უშუალოდ ორიგინალიდან. ზოგ შემთხვევაში შეინიშნება თარგმანისათვის დამახასიათებელი სხვაობები, როგორებიცაა, სიტყვების დამატება, ასევე, სიტყვების სინონიმებით, სხვა მნიშვნელობებით ჩანაცვლება. მაგალითად, საანალიზოდ ავიღებთ ლექსის მეორე სტროფს:

პირველი სტრიქონი: „ეკალში ვარდი შევნიშნე,“ – „Unter Dornen eine Rose“ - ეკლებს შორის ვარდი.

მეორე სტრიქონი „ობლად რომ ამოსულიყო“ – „die dort allein wuchs, sah ich, oh;“ - რომელიც მარტო/ეულად იზრდებოდა, დავინახე/შევნიშნე, ოჰ.

მესამე სტრიქონი: „გულის ფანცქალით ვკითხავდი:“ – „fragte sie im Herzen zitternd:“ - შევეკითხე გულის კანკალით.

მეოთხე სტრიქონი: „შენ ხომ არა ხარ სულიკო?!“ – „Bist du wohl meine Suliko?!“ - შენ ხომ არა ხარ ჩემი სულიკო?!

აკაკი წერეთლის „სულიკო“ გერმანულ ენაზე სრული სახით ვთარგმნეთ მე და ავსტრიელმა მთარგმნელმა, 2016 წელს თარგმანში ავსტრიის სახელმწიფო პრემიისა და 2018 წელს „საბას“ ლიტერატურული პრემიის ლაურეატმა, იულია დენგმა. ჩვენი თარგმანი შესრულდა 2015 წელს, როდესაც ვმუშაობდი „სულიკოს“ თარგმანების შეგროვებასა და გამოცემაზე. ჩვენი თარგმანი გამოქვეყნდა 2018 წელს წიგნში „სულიკო მსოფლიოს ხალხთა ენებზე“. ეს თარგმანი გამოქვეყნდა, აგრეთვე, შვეიცარიულ ლიტერატურულ გამოცემაში „Specimen“.

მთარგმნელები: იულია დენგი და ნინო პოპიაშვილი

Suliko

sucht und sucht das grab der lieben
konnt es finden nicht, verloren.

da weint ich mir die augen aus:
wo bist du, liebe suliko?

sah da die rose dort im dorn
war verwaist herausgesprossen
fragte mit dem herzen klopfend:
du da, bist du das, suliko?

neigte so den kopf die knospe
nickt mir zu um zuzustimmen
perlte himmlig mir herunter
als trauer träne tropfen tau.

die nachtigall, sie seelenstill
stumm so verbarg sie blatt um blatt
und bat sehr sacht das vögelchen:
sag du, bist du das, suliko?

der sängerin ihr flügel schwirrt
der schnabel streift die blume sanft
sie seufzte zwitscherte trilliert
als ob sie sagte: ja ja ja.

funkt und funkt ein stern, sich lichtend
schickt herunter seine strahlen
fragt so, sie flackernd, vorsichtig:
vielleicht bist du das, suliko?

der stern bestärkt es, schillerte
streute seine strahlen weiter
und in dem augenblick ins ohr
haucht auch der wind mit freude zu:

das ist, das hast du, hast gesucht
und nun genes, sei still und sieh.
der tag der nacht von da an lieb
und die nacht sie solle tagen.

in drei teilt sich die eine auf:
in rose nachtigall in stern
in andere verwandelt eins
wer wie ihr so liebt einander.

es war gewahr mir, seh und such
den sarg nicht mehr, der lieben grab
die welt werd ich verdammen nicht
um sie weinen siedend, tränen.

schau den stern an, riech die rose
lausch der nachtigall verwundert
während, was ich fühlte, weilend
will sich fügen nicht in sprache.

das leben öffnet, neut sich mir
das bisher bitter finsterte
jetzt weiß ich wieder, wo du bist:
bist geheimnis, in dreien daheim.

თარგმანში შენარჩუნებულია ლექსის ორიგინალური 8-მარცვლოვანი საზომი. ასევე, თარგმანი შინაარსობრივად ახლოს არის ორიგინალთან. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ თარგმანში არ გამოიყენება გერმანული ენის ორთოგრაფიის შესაბამისი დიდი ასოები, რომლებიც იწერება ახალი წინადადების დასაწყისში და არსებითი სახელების, მათ შორის, საკუთარი სახელების დასაწერად. ამ მხრივ თარგმანი ექსპერიმენტულია და უახლოვდება ქართული ენის ორთოგრაფიას, სადაც დიდი და პატარა ასოები არ გვხვდება.

საანალიზოდ ავიღებთ ლექსის მეოთხე სტროფს:

პირველი სტრიქონი: „სულგანაბული მგოსანი“ – „die nachtigall, sie seelenstill“ - ბუღბუღი, სულგანაბული.

მეორე სტრიქონი: „ფოთლებში მიმალულიყო;“ – „stumm so verbarg sie blatt um blatt“ - მდუმარედ მიმალულიყო/გადა-მალულიყო ფოთლებში.

მესამე სტრიქონი: „მივეხმატკბილე ჩიტუნას;“ – „und bat sehr sacht das vögelchen;“ - და შევევედრე/ვთხოვე ძალზე ტკბილად ჩიტუნას.

მეოთხე სტრიქონი „შენ ხომ არა ხარ სულიკო?!“ – „sag du, bist du das, suliko?“ - მითხარი, შენა ხარ სულიკო?

„სულიკოს“ სანოტო გამოცემები და სასიმღერო სტროფების თარგმანები გერმანულ ენაზე

ცალკე უნდა აღინიშნოს „სულიკოს“ სანოტო გამოცემები გერმანულ ენაზე. ჩვენ მივაკვლიეთ „სულიკოს“ მრავალ სანოტო გამოცემას, მათ შორის, ქართული ორიგინალის ტრანსლიტერაციით ჩაწერილსაც. როგორც ჩანს, შემსრულებლებისთვის მნიშვნელოვანია, როგორ უღერს სიმღერა ორიგინალში და ქართულადაც ასრულებენ. ზოგიერთ სანოტო გამოცემაში „სულიკო“ მოხსენიებულია, როგორც რუსული სიმღერა. ზოგან კი ხალხურ სიმღერად არის მიჩნეული.

კვლევის პროცესში მოვიძიეთ აკაკის ლექსის გერმანულენოვანი თარგმანები, რომლებიც სრულიად დაშორებულია ორიგინალს და სრულიად განხვავდება ორიგინალის შინაარსისაგან. ასეთი თარგმანები სასიმღეროვერსიებისათვის არის შექმნილი.

გერმანულ მუსიკოსს, ბალალაიკაზე შემსრულებელ კაი კრახტს, „სულიკო“ შეტანილი აქვს ბალალაიკის სახელმძღვანელოში რუსულ სიმღერებთან ერთად. მინაწერში ჩანს, რომ მთარგმნელს „სულიკო“ ჰგონია ორიენტალისტური ჯადოსნური ზღაპრის მოტივი, რომელიც გავრცელდა კავკასიიდან. 2002

წელს გამოქვეყნებულ „სულიკოს“ ტექსტთან და ნოტებთან კაი კრახტი მიუთითებს: „ეს ორიენტალისტური ჯადოსნური ზღაპრის მოტივის სიმღერა მომდინარეობს კავკასიიდან. ტექსტის ბევრი ვერსიაა ცნობილი როგორც ქართულ, ისე რუსულ ენებზე და რამდენიმე ცნობილი ვერსია აქაც შევიტანეთ. დღეს უკვე აღარავინ იცის, რომ ამ სიმღერასა და მონატრებით სავსე მელოდიას ენით აუნერვლი პოლიტიკური კარიერა ჰქონდა, რადგან ეს სიმღერა, ისევე როგორც სტალინი, საქართველოდან იყო, დიდი ხნის განმავლობაში ითვლებოდა, როგორც „სტალინის საყვარელი სიმღერა“, და ხშირად მღეროდნენ. 1956 წელს, როდესაც სტალინის პიროვნების კულტი დაემხო, „სულიკოს“ მალევე დავიწყებას მიეცა და დიდი ხნის განმავლობაში იყო მივიწყებული... თუმცა დღეს ახალი თაობა ახალ გზას პოულობს ამ სიმღერისკენ, უბრალოდ მღერის, რადგან „სულიკო“ მშვენიერი სიმღერაა“, - აღნიშნავს კაი კრახტი.

კაი კრახტის თარგმანი

Suliko

Ich suchte das Grab meiner Liebsten
aber es war nicht leicht, es zu finden.
Lange litt ich Qual und Leid.
Wo bist du bloss, meine Suliko?

Ich traf eine Rose unterwegs
auf meiner Suche weit entfernt.
„Bitte, liebe Rose, tröste mich:
Ist Suliko nicht vielleicht bei dir?“;

Die Rose neigte sich leicht herab
und öffnete ihre Knospe breit.
Leise flüsterte sie mir dann zu:
„Du musst Suliko nicht länger suchen.“

Zwischen den duftenden Rosen, im Schatten,
sang eine Nachtigall so klangvoll ihr Lied.
Da fragte ich die Nachtigall,
wo sie Suliko verborgen hielt.

Die kleine Nachtigall verstummte plötzlich,
berührte leicht die Rose mit dem Schnabel:
„Du hast gefunden, was du suchst,“ sagte sie.
„Suliko schläft hier in ewigem Schlaf.“

კაი კრახტის გადამუშავებული ტექსტი წარმოადგენს ლექსის თავისუფალ თარგმანს, თუმცა ზოგჯერ თანხვედბა ორიგინალსაც. თარგმანში საზომი შერეული და განსხვავებულია ყოველ სტროფში, რათა ტექსტი გასამღერებლად უფრო კეთილხმოვანი ყოფილიყო.

შვეიცარიელი მუსიკოსის, ვაჟთა შერეული გუნდის სოლისტის, ფრიც ქლაინდიკის, თარგმანი იმდენად დაშორებულია ორიგინალს, რომ სრულიად არ შეესაბამება აკაკისეულ შინაარსს. მთარგმნელს გადაუკეთებია სათაურიც და დაურქმევია „სულიკო, ჩემო გოგონა“. თარგმანი გამოქვეყნებულია ნოტებთან ერთად და მითითებულია: რუსული ხალხური სიმღერის მიხედვით.

ნოტებიდან ამოვინერეთ ფრიც ქლაინდიკის მიერ გადამუშავებული „სულიკოს“ ტექსტი, რათა თვალსაჩინო ყოფილიყო, რამდენად დაშორებულია ორიგინალს.

„სულიკო, ჩემო გოგონა“ ტექსტის ავტორი ფრიც ქლაინდიკი

„Suliko, mein Mädchen“

Tag um Tag gilt nur dir, dir nur,
Tag und Tag ohn' Ende gilt nur dir, dir nur,
Suliko, mein Sehnen 1) Kehr ich endlich heim aus der
2) Als ich ging einst fort in die
3) Schon von weitem seh ich es

Suliko, mein Sehnen 1) Kehr ich auf der

2) Als ich dort ging

3) Schon von weitem

1) Ferne komm ich zu der Liebsten zuruck, zu der Liebsten.

2) Fremde, nahm ich deine Liebe mit mir, deine Liebe.

3) glänzen, dein im Winde wehendes Haar, seh es glänzen.

1) Ferne heim komm ich zu der Liebsten zuruck, zu der Liebsten.

2) in die Fremde, nahm ich deine Liebe mit mir, deine Liebe.

3) seh ich's glänzen, dein im Winde wehendes Haar, seh es glänzen.

1) Bange schlägt mein Herz, ob ich dich wiederseh;

2) Und ich hatte allezeit nur dich im Sinn,

3) Suliko, du stehst wie einst am Brunnenrand,

1) Bange frage ich, ob ich dich seh;

2) Und ich hatte immer dich im Sinn,

3) Ach, du stehst wie einst am Brunnenrand,

1) fragend sucht nach dir nur mein Blick.

2) ja, ich sehnt mich immer nach dir.

3) winkst mir lächelnd zu, voller Zärtlichkeit.

1) fragend sucht nach dir nur mein Blick.

2) ja, ich sehnt mich immer nach dir.

3) winkst mir lächelnd zu, voller Zärtlichkeit.

1) Wirst du wie vor einem Jahr am Brunnen steh'n?

2) Suliko, ach sah ich dich am Brunnen steh'n,

3) Suliko, komm doch in meine Arme nun,

1) Wirst du wieder nur am Brunnen steh'n?

2) Ach, sah ich dich jetzt am Brunnen steh'n,

3) Komm, komm doch in meine Arme nun,

1) Find ich endlich wieder mein Glück.

2) Glücklich wär ich wieder mit dir.

3) schenkst mir alle Seligkeit.

1) Find ich endlich wieder mein Glück.

2) Glücklich wär ich wieder mit dir.

3) schenkst mir alle Seligkeit.

ფრიც ქლანდიკის ტექსტში ლირიკული გმირი შორიდან ბრუნდება მშობლიურ მხარეში და სულიკოს, თავის ძვირფას ადამიანს, ეძებს, რომ ბედნიერება იპოვოს. ამ ვერსიაში „სულიკო“ გოგონაა, რომელსაც შეყვარებული ვაჟი ეძებს. ოცნებობს და ფიქრობს, სად შეხვდება თავის სულიკოს, როგორც უნინდებურად, ქასთან? რას ეტყვის იგი, გაუღიმებს თუ არა უნინდებურად და სხვ.

„სულიკოს“ სასიმღერო სტროფები გერმანულ ენაზე სხვა ვერსიებითაც არსებობს, იძებნება ანონიმური თარგმანებიც. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ 2018 წელს, ფრანკფურტის წიგნის ფესტივალზე, სადაც საქართველო მასპინძელი ქვეყნის სტატუსით წარდგა, დასასრულს გერმანელებმა ქართველების საპატივცემულოდ „სულიკო“ შეასრულეს.

„სულიკოს“ თემატურ-იდეური და სიმბოლურ-ალეგორიული საკითხები გერმანულ თარგმანებში

„სულიკოს“ თემატური ხაზისა და იდეის შესახებ მრავალი მოსაზრებაა გამოთქმული. რას ეძებს ლექსის ლირიკული გმირი? რა იგულისხმება საყვარლის საფლავში? რას უნდა ნიშნავდეს სამი ობიექტის: ბუღბუღის, ვარდისა და ვარსკვლავის ერთობლიობა? ვინ ან რა არის სულიკო? შეყვარებული, სამშობლო, დაკარგული თავისუფლება? ღმერთი?

ლექსის სიმბოლურ-ალეგორიულ ხასიათზე მრავალჯერ აღინიშნა. ზოგი შეხედულებით, აკაკიმ „სულიკო“ პატარა გოგონას გარდაცვალების გამო დაწერა. აკაკი ბაქრაძის აზრით, „სულიკო“ დაკარგული ღმერთის ძიებაა (ბაქრაძე, 2004). აკაკი ხინთიბიძის შეხედულებით, „სულიკო“ სიყვარულის ლექსია (ხინთიბიძე, 2007). გამოთქმულია მოსაზრებები „სულიკოს“ მსგავსებაზე ვაჟა-ფშაველას ლექსთან, „სამეფო სიყვარულისა“ (გომართელი, 2019). ასევე, „სულიკოს“ მთავარ მოტივსა და თემაზე, რომელიც არა ვინმეს ან რაიმეს პოვნის, არამედ ძიების ქვებმართებას ეხება (პოპიაშვილი, 2018; პოპიაშვილი, 2020).

ბუნებრივია, ძალზე რთულია, ლექსის მრავალფეროვანი და განსხვავებული თემატური აქცენტები სათანადოდ იყოს გადატანილი თარგმანებში. მიუხედავად ამისა, უნდა აღინიშნოს, რომ ლექსის თემატურ-იდეური საკითხების ძირითადი ასპექტები თარგმანებში შენარჩუნებულია. ლექსის სიმბოლოთა ნაწილი გადატანილია თარგმანებში. კერძოდ, „სულიკოს“ თარგმანების სასიმღერო, მოკლე ვერსიებში სასიყვარულო თემა ფიგურირებს. რაც შეეხება სრულ, 12-სტროფიან, თარგმანებს, აქ შენარჩუნებულია ლექსის შინაარსობრივი ასპექტები, მათ შორის, ძიების სამი ობიექტის: ბუღბუღის, ვარდისა და ვარსკვლავის სახეები. შესაბამისად, ლექსის როგორც სიმბოლური, ისე ალეგორიული ასპექტები ვრცელ თარგმანებში სათანადოდ იკვეთება. მთლიანობაში კი, ყველა თარგმანში ვხედავთ ძიების მოტივს, რაც, ჩემი აზრით, აკაკი წერეთლის ლექსისათვის უმნიშვნელოვანესია.

გერმანულ ენაზე ლექსისა და სიმღერის თარგმანების მრავალფეროვნება მოწმობს, რომ მას ჯერ კიდევ არ დაუკარგავს მსმენელთა და მკითხველთა ინტერესი.

ლიტერატურა

Anthologie georgischer... 2015, Anthologie georgischer Lyrik “Ich aber will dem Kaukasos Zu”, Gert Robert Grünert, Nino Popiaschwili (Hgs), Pop Verlag Ludwigsburg.

Busch E. 1949, Ernst Busch: Suliko. Die Aufnahme erschien 1949 bei Lied der Zeit auf Schellack (Eterna) im Rahmen des Albums „Zum 70. Geburtstag von Josef Wissarionowitsch Stalin“.

Georgische Poesie... 1971, Georgische Poesie aus acht Jahrhunderten, Berlin.

Kleindiek F. 1994, Fritz Kleindiek, Suliko, mein Mädchen, Noten, Iris.

Kracht K. 2015, Suliko auf Deutsch, nachbearbeitung von Kai Kracht. <http://www.readbag.com/kaikracht-de-balalaika-songs-suli-txt>.

Ott 1949 Leben. Singen. Kämpfen. Liederbuch der FDJ, Verlag Neues Leben, Berlin.

Specimen 2018 Suliko auf Deutsch, übersetzt von Nino Popiashvili und Julia Dengg. <http://www.specimen.press/writers/popashvili-nino/>.

Völkenrode 2016, MGV Volkenrode, Männer Gesangverein, Programm. MGV Völkenrode (mgv-voelkenrode.de).

ბაქრაძე ა. 2004, აკაკი ბაქრაძე, თხზულებანი, ტ. I, თბილისი

გომართელი ა. 2013, გომართელი ამირანი, კლასიკოსების ფარული მხატვრული პოლემიკა: ილია, აკაკი, ვაჟა. თბილისი.

პოპიაშვილი ნ. 2016, ნინო პოპიაშვილი, ნაციონალური ლიტერატურული კანონი და იდეოლოგიური კონტექსტი თარგმანში ქართული პოეზიის გერმანულენოვანი თარგმანების მაგალითზე, ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სამეცნიერო შრომათა კრებული, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.

პოპიაშვილი ნ. 2018, ნინო პოპიაშვილი, „სულიკო“ მსოფლიოს ხალხთა ენებზე (ქართულ და ინგლისურ ენებზე), ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

პოპიაშვილი ნ. 2020, ნინო პოპიაშვილი, მარადიული ძიების მოტივი - აკაკი წერეთლის „სულიკო“, ელექტრონული ჟურნალი „მასწავლებელი“, <http://mastsavlebeli.ge/?p=26414>.

ხინთიბიძე ა. 2007, აკაკი ხინთიბიძე, სულიკო - ცად ასულიყო, გაზეთი „ლიტერატურული საქართველო“, 2007 წ. 19 იანვარი.